

MADEN YATIRIMLARINDA ARKEOLOJİK SİT ALANLARI

13 Şubat 2021

Madencilik yatırımları, ekonomiye etkileri bakımından katma değeri yüksek yatırımlardır. Tabii servet ve kaynaklardan olan madenler, Anayasal statüleri itibarıyla, devletin hüküm ve tasarrufundadır. Bunların arama ve işletme hakkını ruhsat alarak devletten devralan gerçek veya tüzel kişiler, ruhsat sahalarında kimi zaman çeşitli özel alanlarla karşılaşmaktadır. Bu özel alanlardan birisi de Sit alanlarıdır. Madencilik faaliyetlerinin gerçekleştirileceği ruhsat sahalarında kimi zaman tabii veya arkeolojik Sit alanları ilan edilebilmektedir.

Doğal ve arkeolojik SİT alanlarının ilanında korumacı ve ihtiyatlı bir yaklaşım hakimdir. Mümkün olduğunca arkeolojik potansiyeli bulunduğu değerlendirilen bir alanla ilgili olarak bu alanlarda en yüksek dereceden ve olabilecek en geniş alan için Sit ilan edilerek, bunların kazılması ve yer yüzüne çıkarılmasına karar verme yetkisinin gelecek kuşaklara bırakılması amaçlanmaktadır.

Buna mukabil madencilik yatırımları ise ekonomik koşullara ve yatırımcının ekonomik gücüne bağlı yatırımlar olup, belirli ekonomik koşulların bir arada gerçekleşmesi ile hayata geçmekte ve özellikle de maliyetlerin uygun olduğu ve üretilecek madenin pazarının bulunduğu dönemlerde bu yatırımlar hız kazanmaktadır. Bir alanda yapılacak madencilğin arka planında çok kapsamlı mühendislik çalışmaları bulunmaktadır. Madencilğin planlanması ve ekonomisi açısından, ruhsatlar içerisinde belirlenen Sit alanları maden rezervlerini etkileyebilmekte, bu durum ise büyük belirsizlik yarattığından bazı hukuki uyumsuzluklar doğal olarak ortaya çıkabilmekte, maden yatırımının ekonomik işletilebilirliği ve maden planları ile belirlenen madencilik süresi açısından Sit kararlarına karşı yargı süreçlerine başvurulması gerekebilmektedir.

Sit kararları, çoğunlukla maden projesinin ÇED sürecinde kurum görüşleri sırasında gelişen bir idari süreç sonucunda alınmaktadır. Doğal Sit alanları, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu kararı ile belirlenmekte, arkeolojik Sit alanları ise, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı Müze Müdürlüklerinin, ÇED alanı içerisinde yaptığı yüzey araştırmaları neticesinde yetkili Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Bölge Kurulu Müdürlüklerinin kararları çerçevesinde ilan edilmektedir. Sit alanının türü de yine aynı Kurul'ca belirlenmektedir. Bu kararlar tapuya tescil edilmektedir.

Sit ilanının gerek imar hukuku gerek kültür varlıklarının korunması gerekse madencilik açısından sonuçları söz konusu olmaktadır. Arkeolojik Sit ilan edilen alan, doğrudan maden ruhsatından taksir edilmemekte, bir ruhsat sahası içerisinde Sit alanı olması söz konusu ruhsatın iptalini de gerektirmemektedir. Uygulamada bu tür Sit alanları, maden projesinin ÇED alanından çıkarılmakta; başka bir ifadeyle bu alanlarda ve yakınlarında madencilik yapılamamaktadır.

Dr. Kerem Canbazoglu
Ortak
kerem@cac.com.tr

Eren Altay
Ortak
erenaltay@cac.com.tr

İşbu makalede yer alan görüşler yazarların şahsi değerlendirmelerinden ibaret olup, hukuki mütalaa teşkil etmeyeceği gibi kaynak gösterilmeden kopyalanamaz, yazarların yazılı izni dışında çoğaltılamaz, dağıtılamaz.

Arkeolojik Sit kararına esas süreçte, Müze Müdürlükleri marifetiyle yerinde inceleme yapılarak rapor düzenlenmektedir. Söz konusu raporlar büyük oranda “arkeolojik yüzey araştırması” denilen yöntemle dayandırılmaktadır. Ancak yüzeyin kapalı olduğu alanlarda bu çalışma yeterli olmamaktadır. Buna rağmen, süreçte yukarıda değinilen korumacı ve ihtiyatlı yaklaşım genelde hâkim olduğundan bu raporlar uyarınca Kurul tarafından Sit sınırları ve derecesi belirlenmektedir.

Söz konusu karara karşı ise yasal süresi içerisinde kararı veren Kurul’un bağlı olduğu yer idare mahkemesi nezdinde iptal davası açılabilir. Sit kararlarının iptali yönünde ikame edilmiş olan davalara ait yargılama sürecindeyse, keşif ve bilirkişi incelemesi yapılmakta ve idari yargı yerlerinde söz konusu bilirkişi raporları karara esas alınmaktadır. Bu davalarda dikkate edilmesi gereken hususlardan birisi ise bilirkişi incelemesini gerçekleştirecek heyetin belirlenmesinde, Sit belirlenmesi yapılan Kurul kararında belirtilen kültür varlığının türü, ait olduğu iddia edilen arkeolojik dönemleri gibi unsurlar gözetilerek arkeoloji bilimi açısından uyumsuzluğa uygun uzmanlık alanlarının mutlaka dikkate alınması hususudur. Ayrıca, Sit olarak belirlenen alanın koordinatlarının da ilgili alana uygunluğunun bilirkişilerce incelenmesi önemlidir. Keza, Sit ilan edilen alan ile madencilik yapılacak alan arasında bir koruma mesafesi öngörülmüş ise, bu mesafenin ilgili alanda yapılacak madencilik türüne uygun olup olmadığı konusu da ayrı bir teknik bilgi gerektirebilmektedir. Bu gibi durumlarda, bilirkişi heyetinde bu alanda uzmanlık sahibi bir teknik kişinin de bulunması gerekecektir. Bu durumda, patlayıcı kullanılarak yapılan bir madencilik söz konusu ise bu patlatmanın etki alanının (sönümlenme eşiğinin) belirlenmesi ve bunun Sit alanındaki varlıklara etkisinin de incelenmesi önem arz etmektedir.

Öte yandan, Sit ilan edilen alanda kültür varlığı olup olmadığı, var ise bunların korunması gereken nitelikte olup olmadıkları ve nihayet taşınır veya taşınmaz kültür varlığı olmaları da yargılamada önem taşıyan diğer konulardır. Korunması gereken taşınmaz kültür varlıklarının söz konusu olmaması halinde, bunların buldukları yerde muhafazası esas olduğundan, Sit alanlarının sınırları daralabilse dahi derecesi değişmeyebilmektedir.

Maden sahalarıyla çakışan arkeolojik Sit alanlarıyla ilgili olarak Danıştay’ın 2016 tarihli bir kararı kanaatimizce son derece önemlidir. Bu karar, maden sahalarında yapılacak arkeolojik Sit değerlendirmeleri açısından incelemenin kapsamını genişletmektedir. İdarelerin bu gibi durumlara dair Sit işlemlerinde hazırlık aşamasındaki araştırmalarına büyük önem kazandırmaktadır. Danıştay’ın bahsi geçen kararında; maden işletme ruhsat sahası içerisinde belirlenen bir arkeolojik sit alanına ilişkin olarak, Sit sınırlarının belirlenmesi sırasında topografik yapı bakımından arkeolojik ön kazı ve sondaj çalışması da yapılmak suretiyle arkeolojik potansiyelin belirlenmesi ve alan sınırlarının belirlenmesi gerektiği belirtilerek, bunun yerine yüzey araştırması yöntemi kullanılarak yapılmış Sit sınırı belirlenmesinin yeterli olmadığı ve hukuka aykırı olduğu ortaya konulmuştur.

Bu karar uyarınca, özellikle kamusal açıdan katma değeri daha büyük olan metalik madenler açısından, Sit türü ve kapsadığı alanın belirlenmesinde sadece yüzey araştırması ile yetinilemeyecek olup, detaylı arkeolojik incelemeler yapılarak konuyla ilgili karar verilmelidir.

Ayrıntılı bilgi için:

Cinel Altay Canbazoğlu Kalafat Avukatlık Bürosu

Çankaya Mahallesi, Ebu Ziya Tefvik Sokak, No:10, D:2

Çankaya, Ankara

T: +90 (312) 466 2020

F: +90 (312) 418 3579

www.cac.com.tr